

Jurij Perovšek

**SLOVENSKI POGLEDI
NA BOLGARIJO V
LETIH 1918–1941
IN ALEKSANDER
STAMBOLIJSKI**

I.

Bolgari so slovensko kulturno misel opaznejše zanimali že od srede 19. stoletja. V začetku 20. stoletja je zanimanje za bolgarsko problematiko zaživel tudi na političnem področju in se ohranilo v leta 1918 ustanovljeni Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev (Kraljevina SHS, od 1929 Kraljevina Jugoslavija). Slovenska politika in kultura sta nato v prvi jugoslovanski državi včasih bolj, včasih manj stopnjevano spremljali razmere v njeni jugovzhodni sosedni in jo glede na njene notranjepolitične razmere in mednarodni razvoj vključevali v svoja razmišljanja in dejavnost.

V dvajsetih letih je bil – poleg odziva na znani državni udar 9. junija 1923, v katerem je padla vlada Aleksandra Stambolijskega – slovenski politični odnos

do Bolgarije največkrat povezan z oblikovanjem avtonomistično-federalističnih narodnih programov. Po sprejetju Vidovdanske ustave 28. junija 1921, ki je uvedla centralistično državno ureditev in zaničala mnogonacionalni značaj Kraljevine SHS, je namreč na Slovenskem prišlo do širokega avtonomističnega gibanja, ki je poudarjalo slovensko nacionalno individualnost in zahtevalo državno-pravno preureditev jugoslovanske skupnosti. Vodilna avtonomistična sila je bila najmočnejša slovenska politična stranka, katoliška Slovenska ljudska stranka (SLS), poleg nje pa so avtonomistično oziroma federalistično stališče zagovarjali tudi drugi politični subjekti. Slovenska avtonomistično-federalistična politična misel je svoje poglede na državno ureditev izrazila ob različnih priložnostih, pri čemer ni pozabila tudi na Bolgare. Že v letih 1922–1923 se je zavzela za federativno državno zvezo Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov (komunisti so zagovarjali tudi širšo narodnodržavno zvezo) in to v kasnejših letih še ponovila.²⁴³ Najbolj izviran pogled na federativno zvezo z Bolgari je leta 1923, ko so v slovenski politiki utemeljili svoja temeljna stališča o nacionalnem vprašanju v času Kraljevine SHS/Jugoslavije, oblikovala krajši čas obstoječa Slovenska republikanska stranka. Pred volitvami v Narodno skupščino 18. marca 1923 se je zavzela za vzpostavitev Federativne republike Jugoslavije (FRJ), ki bi jo sestavljale Slovenija, Hrvaška, Srbija in Bolgarija. Skupne zadeve vseh štirih federativnih enot bi bile vojska, zunanje zadeve, zunanja trgovina, denar, carina in predsednik FRJ. Ta bi bil po vrstnem redu vsako mandatno obdobje iz druge federativne enote – Slovenec, Hrvat, Srb in Bolgar.²⁴⁴ Pomena Bolgarov se je zavedal tudi vodilni slovenski politik v Kraljevini SHS/Jugoslaviji, načelnik SLS dr. Anton Korošec. Leta 1926 je posebej poudaril potrebo po vzpostavitvi prijateljskih odnosov med Jugoslavijo in Bolgarijo.²⁴⁵ Junija 1927 je Bolgarijo z vednostjo ministra za zunanje zadeve tudi obiskal, da bi se seznanil s tamkajšnjimi razmerami.²⁴⁶ V tem letu so v Ljubljani in Mariboru tudi navdušeno pozdravili predsednika Lige za zблиžanje Bolgarov in Jugoslovancev v Parizu, advokata, publicista in nekdanjega poslanca Bolgarske kmetijske ljudske zveze Aleksandra Stambolijskega v bolgarskem Sborniku, dr. Mladena Kostova. Kostov je 4. aprila v Unionovi dvorani v Ljubljani in 11. aprila 1927 v Narodnem domu v Mariboru – obakrat pred več tisoč poslušalci – predaval o zgodovinski nujnosti jugoslovansko-bolgarskega združenja in oblikovanju Velike Jugoslavije od Soče do Bosporja, od Črnega do Jadranskega morja. Poslušalci so

243 Lončar, *Politika in zgodovina*, str. 154; *Sodite po delih!*, str. 70; *Avtonomist*, 6. 5. 1922, št. 18, str. 2, Dopis iz Maribora, 27. 5. 1922, št. 21, str. 1, Hrvatje in mi!; Košak, Jugoslovansko-bolgarsko zedinjenje, str. 173; Grahor, Zbližanje z Bolgari, str. 175; Udè, Desetletnica in dve osemletnici, str. 124–125, 127; Perovšek, Oblikovanje programskih načrtov, str. 24; Perovšek, *Programi političnih strank*, str. 162; Perovšek, *Samoodločba in federacija*, str. 83, 87.

244 Perovšek, Oblikovanje programskih načrtov, str. 24.

245 Korošec, Nekaj evropske politike, str. 50, 53.

246 Ratej, Politika Slovenske ljudske stranke, str. 46–47.

njegova izvajanja viharno pozdravljali, o Kostovu in njegovih pogledih pa so z veliko naklonjenostjo pisala najvidnejša slovenska politična glasila. Mariborski *Tabor* je ob tej priložnosti objavil tudi tri bolgarske ljudske pesmi – *Kletev*, *Lepo Nedo* ter *Zdravka in bazalko*, ki jih je prevedel Alojzij Benkovič. Kostov, ki se je v Ljubljani mudil na povabilo akademskih društev na ljubljanski univerzi, se je 5. aprila 1927 v dvorani Narodnega doma tudi sestal z njihovimi predstavniki in razpravljajal o sodelovanju akademikov za zблиžanje jugoslovanskih narodov. V Mariboru se je mudil na povabilo tamkajšnje Jugoslovanske Matice in Ljudske univerze.²⁴⁷

V tridesetih letih so dejavno zanimanje za Bolgarijo pokazali tudi na drugih področjih. Po obisku bolgarskega kralja Borisa III. Koburškega in kraljice Ivane v Jugoslaviji od 10. do 13. decembra 1933, o katerem sta vodilni politični glasili – katoliški *Slovenec* in liberalno *Jutro* – podrobno poročali,²⁴⁸ so leta 1934 v Ljubljani in Celju ustanovili društvi Jugoslovansko-bolgarske lige za kulturno zблиževanje;²⁴⁹ ljubljansko društvo je štelo 600 članov.²⁵⁰ Po obisku jugoslovanskega kralja Aleksandra I. Karađorđevića in kraljice Marije v Bolgariji od 27. do 30. septembra 1934, ki sta ga *Slovenec* in *Jutro* prav tako podrobno spremljala,²⁵¹ so

247 *Jutro*, 5. 4. 1927, št. 81, str. 2, Jugoslovanski in bolgarski narod, str. 3, Naši kraji in ljudje. Dr. Mladen Kostov, 8. 4. 1927, št. 84, str. 1, Ljubljana, 7. aprila; *Slovenec*, 5. 4. 1927, št. 76, str. 2, Za združenje Bolgarije z Jugoslavijo, 6. 4. 1927, št. 77, str. 2, Za edinstvo vseh Jugoslovancev; *Slovenski narod*, 6. 4. 1927, št. 77, str. 2, Manifestacija Ljubljane za zблиžanje z Bolgarijo; *Narodni dnevnik*, 5. 4. 1927, št. 76, str. 2, Ljubljana manifestira za zблиžanje z Bolgarijo, 9. 4. 1927, št. 80, str. 2, Radikalno glasilo o zблиžanju z Bolgarijo; *Tabor*, 9. 4. 1927, št. 80, str. 2, Za zблиžanje z Bolgarijo, 10. 4. 1927, št. 81, str. 1, Za ujedinjenje z Bolgarsko, 13. 4. 1927, št. 83, str. 2, Velika manifestacija za ujedinjenje z Bolgarijo, Bolgarske narodne pesmi. Prim. tudi *Jutro*, 13. 4. 1927, št. 88, str. 3, Naši kraji in ljudje. Dr. Kostov – *Ljubljančanom*, 16. 4. 1927, št. 91, str. 5, Iz Ljubljane. JAD »Triglav« v Ljubljani; *Slovenec*, 13. 4. 1927, št. 83, str. 3, Kaj se godi doma. Zahvala dr. Kostova.

248 *Ponedeljski Slovenec*, 11. 12. 1933, št. 50, str. 1, Veličasten in prisrčen sprejem bolgarske kraljevske dvojice v prestolnici; *Slovenec*, 12. 12. 1933, št. 282a, str. 1, Sestanek pogumnih, 13. 12. 1933, št. 283a, str. 1, Veseli slovanski jug, 14. 12. 1933, št. 284a, str. 1–2, Slovo kralja Bolgarov, *Jutro*, 10. 12. 1933, št. 288, str. 1, Ob posetu bolgarske kraljevske dvojice, Tudi Bolgarija se raduje poti svojega kralja, 10. 12. 1933, št. 288a, str. 1, Kralj in kraljica bratskega naroda v Jugoslaviji triumfalno sprejeta, 12. 12. 1933, št. 289, str. 1–2, Kraljevske besede južnoslovanskih vladarjev, 13. 12. 1933, št. 290, str. 1, Pietetni poseti obeh vladarjev na Avali in Oplencu, 14. 12. 1933, št. 291, str. 1–2, Odhod bolgarskih suverenov.

249 Pravila društev je banska uprava Dravske banovine potrdila 15. 2. in 4. 7. 1934. – ARS, AS 68, t. e. 36/3931–3932. Na omenjeni podatek me je opozoril kolega prof. dr. Peter Vodopivec, za kar se mu prisrčno zahvaljujem.

250 Benko, Rode, Bolgarsko-slovenski odnosi, str. 319.

251 *Slovenec*, 27. 9. 1934, št. 219a, str. 1, Obisk našega kralja in kraljice v Sofiji je zgodovinskega pomena, 28. 9. 1934, št. 220a, str. 1–2, Kralj Aleksander in kraljica Marija v prestolnici bratske Bolgarije, 29. 9. 1934, št. 221a, str. 1–2, Prijateljstvo med Jugoslavijo in Bolgarijo, 30. 9. 1934, št. 222a, str. 1, Važni politični razgovori s samostanu Rilo; *Ponedeljski Slovenec*, 1. 10. 1934, št. 40, str. 1, Slovo Bolgarov od našega kralja; *Jutro*, 27. 9. 1934, št. 222, str. 1, Pred posetom v Sofiji, Sofija radostno pričakuje prihoda kraljevskih gostov, 28. 9. 1934, št. 223, str. 1–2, Navdušen in triumfalen sprejem naše kraljevske dvojice na Bolgarskem, 29. 9. 1934, št. 224, str. 1, Vladarja južnih Slovanov kujeja srečo svojih narodov, 30. 9. 1934, št. 225, str. 1, Sofija, Zgodovinska pogajanja v Sofiji, 2. 10. 1934, št. 226, str. 1, Mogočen odmev sofijskega poseta.

društvo Jugoslovansko-bolgarske lige ustanovili tudi v Mariboru.²⁵² Medtem so se ob Bolgariji ustavili še ob novem državnem udaru 19. maja 1934.²⁵³ Sicer pa sta že januarja 1934 v okviru srečanja južnoslovanskih klubov PEN v Sofiji Bolgarijo obiskala slovenska književnika Fran Albrecht in Ferdo Kozak. O svojem obisku sta nato v duhu bolgarsko-jugoslovanskega zблиžanja pisala v reviji *Sodobnost*.²⁵⁴ V ta okvir je sodil tudi Teden bolgarske kulture, ki so ga dve leti kasneje pripravili v Ljubljani in Mariboru.²⁵⁵ O potovanju po Bolgariji, njeni zgodovini, kulturnih spomenikih in geografskih značilnostih je po vrnitvi s IV. kongresa slovanskih geografov in etnografov od 16. do 21. avgusta 1936 v Sofiji na ljubljanskem radiu 16. in 30. septembra 1936 predaval tudi znani zgodovinar in geograf Silvo Kranjec. Svoje predavanje je v letih 1936–1941 ponovil na srečanjih Ferialnega saveza in različnih prosvetnih društev v Ljubljani.²⁵⁶

V času do druge svetovne vojne je bila Bolgarija še večkrat v ospredju zanimanja slovenske javnosti. Najprej ob podpisu prijateljske pogodbe med Jugoslavijo in Bolgarijo 24. januarja 1937 v Beogradu. O podpisu pogodbe je slovensko časopisje podrobno in z naklonjenostjo poročalo, *Jutro* pa je objavilo še poročilo o kongresu jugoslovansko-bolgarskih lig od 16. do 18. januarja 1937 v Beogradu.²⁵⁷ Poleg tega je vladni *Slovenec* na dan podpisa pogodbe objavil izjavo ministra za notranje zadeve Antona Korošca, ki je poudaril, da je sporazum podlaga skupnega razvoja Jugoslovancev in Bolgarov v prihodnosti.²⁵⁸ *Slovenec* je 24. januarja 1937 izdal tudi posebno Bolgarsko prilogo z naslovom *Šumi Marica*, ki je obsegala osem strani.²⁵⁹ Oktobra 1937 je *Slovenec* znova spomnil na Bolgarijo, ko je v obsežnejšem članku obeležil osemnajstletnico prihoda kralja

252 Pravila društva je banska uprava Dravske banovine potrdila 3. 11. 1934. – ARS, AS 68 (Kraljevska banska uprava Dravske banovine, Upravni oddelek), t. e. 36/3933. Na omenjeni podatek me je opozoril kolega prof. dr. Peter Vodopivec, za kar se mu prisrčno zahvaljujem.

253 *Slovenec*, 20. 5. 1934, št. 114a, str. 1, Kralj in armada izvedla nenadni državni preobrat v Bolgariji, 23. 5. 1934, št. 115a, str. 1, Državni udar v Sofiji, Diktatura Zvenarjev; *Ponedeljski Slovenec*, 22. 5. 1934, št. 21, str. 1, Bolgarija na poti v novo dobo; *Jutro*, 20. 5. 1934, št. 114, str. 1, 2, Državni udar in diktatura v Bolgariji, Tragedije in komedije sofijskega prevrata, 20. 5. 1934, št. 114a, str. 1, Velike reforme v Bolgariji, 23. 5. 1934, št. 115, str. 1, Bolgarska diktatura, Nova bolgarska vlada na delu.

254 Albrecht, Po obisku v Bolgariji; Kozak, Sofija. Na omenjeni podatek me je opozoril kolega prof. dr. Peter Vodopivec, za kar se mu prisrčno zahvaljujem.

255 Benko, Rode, Bolgarsko-slovenski odnosi, str. 319.

256 *Slovenec*, 16. 9. 1936, št. 212a, str. 5, Programi Radio Ljubljana, 30. 9. 1936, št. 224a, str. 8, Programi Radio Ljubljana; Knjižnica Inštituta za novejšo zgodovino, ZSK, Bolgarija. Po Bolgariji, 11. str.

257 *Ponedeljski Slovenec*, 25. 1. 1937, št. 4, str. 1, »Naj Bog blagoslovi današnji dan« – »Naj bo srečno in blagoslovljeno«; *Jutro*, 24. 1. 1937, št. 20, str. 1, 3, Zgodovinski dogodek, Utrjevanje bratstva z Bolgari, 24. 1. 1937, št. 20a, str. 1, Slovansko bratstvo na Balkanu, 26. 1. 1937, št. 21, str. 1, Po podpisu; *Delavska politika*, 27. 1. 1937, št. 8, str. 1, Večni pakt prijateljstva z Bolgarijo.

258 *Slovenec*, 24. 1. 1937, št. 19a, str. 1, Dolgo pot smo prehodili.

259 *Slovenec*, 24. 1. 1937, št. 19a, str. 9–16, Šumi Marica : bolgarska priloga »Slovenca«. – Prilogo glej v Dodatku.

Borisa III. na bolgarski prestol 3. oktobra 1919.²⁶⁰ O Bolgariji so nato pisali še ob njenem pristopu k silam osi 1. marca 1941 na Dunaju.²⁶¹

II.

Med dogodki, ki so zadevali Bolgarijo in so se v času Kraljevine SHS/Jugoslavije posebej vrezali v zavest slovenske javnosti, je izstopal že omenjeni državni udar 9. junija 1923. Tedaj je meščanska opozicija skupaj s t. i. Vojaško ligo in vrhovističnim krilom v Bolgariji delujoče emigrantske in oborožene Vnatrešne makedonske revolucionarne organizacije (VMRO) zrušila vlado Bolgarske kmetске ljudske zveze Stambolijskega. Stambolijski je bil med odporom svojih oboroženih enot proti vojaškim četam nove vlade 14. junija 1923 ubit. Glasilo liberalne Samostojne kmetijske stranke *Kmetijski list* je tedaj zapisalo, da je padel mož, »glasnik nove dobe« – »graditelj enotnega Balkana«.²⁶²

O Stambolijskem so na Slovenskem začeli pisati leta 1920, ko je komunistični *Rdeči prapor* pred volitvami v Ustavodajno skupščino Kraljevine SHS 28. novembra 1920 njegovo politiko označil za protirevolucionarno. Stambolijski naj bi izvajal beli teror kapitalizma in vaških bogatašev nad ročnim in duševnim delavstvom ter revnim kmečkim ljudstvom. »Izkazalo se je,« je v razrednobojnem tonu poudaril *Rdeči prapor*, »da če pride na površje agrarna stranka, se kapitalistu niti las na glavi ne skrivi, mali kmet in delavec pa padeta v še večjo sužnost in izkoriščanje.«²⁶³ Konec leta 1920 se je ob Stambolijskem ustavilo še *Jutro*. Opozorilo je na njegov zunanjepolitični program, usmerjen k sodelovanju balkanskih držav in zblizanju z Jugoslavijo.²⁶⁴ Na Slovenskem so nato stalno spremljali notranjo in zunanjo politiko Stambolijskega. Poročali so tudi o njegovem oddihu na Bledu v začetku avgusta 1921,²⁶⁵ liberalni *Slovenski narod* pa je ob tem 7. avgusta 1921 objavil intervju z njim. V njem se je Stambolijski zavzel za združitev Bolgarije in Jugoslavije v veliko Jugoslavijo in obsodil delovanje VMRO, ki jo je označil za »tolpo«. Stambolijski je bil nad Slovenijo in Bledom navdušen in ob poudarku, da si je vedno prizadeval za zblizanje s Srbijo, je izjavil, da bi, odkar je videl Bled,

²⁶⁰ *Slovenec*, 2. 10. 1937, št. 226a, str. 1, Praznik bolgarskega naroda.

²⁶¹ *Jutro*, 1. 3. 1941, št. 51, str. 1, Pristop Bolgarije k berlinskemu paktu, 2. 3. 1941, št. 52, str. 1, Pristop Bolgarije k osi izvršen; *Slovenec*, 4. 3. 1941, št. 52a, str. 1, Izhod Bolgarije na Egejsko morje, Zakaj je Bolgarija šla v tabor Nemčije; *Delavska politika*, 4. 3. 1941, št. 25, str. 1, Bolgarska vlada je podpisala zavezniški pakt z državami osi.

²⁶² *Kmetijski list*, 20. 6. 1923, št. 35, str. 1, Ob smrti Stambolijskega.

²⁶³ *Rdeči prapor*, 27. 10. 1920, št. 43, str. 3, Volilna proglasa demokratske in samostojne kmečke stranke.

²⁶⁴ *Jutro*, 22. 12. 1920, št. 105, str. 2, Politične beležke.

²⁶⁵ *Slovenski narod*, 5. 8. 1921, št. 173, str. 3, Dnevne vesti; *Slovenec*, 5. 8. 1921, št. 176, str. 5, Dnevne novice, 12. 8. 1921, št. 182, str. 3, Dnevne novice.

»hotel ‚anektirati‘ vso Jugoslavijo z Bledom vred«. Slovenski kraji so bili po njem »čudovita jugoslovanska Švica«. ²⁶⁶

Na Slovenskem so zunanji politiki Stambolijskega namenili opazno pozornost. Pozdravili so njegovo »trezno in dobro premišljeno stališče« ²⁶⁷ mirnega sožitja s sosednjimi državami in razvijanja prijateljskih odnosov z Jugoslavijo. ²⁶⁸ V tem okviru so v obeh najmočnejših slovenskih političnih taborih – katoliškem in liberalnem – posebej poudarili pomen Niškega sporazuma, sklenjenega 22. marca 1923; ²⁶⁹ v njem sta se Kraljevina SHS in Kraljevina Bolgarija dogovorili o skupnih ukrepih za nadzor bolgarsko-jugoslovanske meje, bolgarska stran pa se je obenem obvezala, da bo na svojem ozemlju preprečila vsako dejavnost protijugoslovanskih organizacij (makedonstvujuščin oziroma VMRO). ²⁷⁰ Tako si je že pred sklenitvijo sporazuma dogovor z Bolgarijo zamišljalo tudi *Jutro*. ²⁷¹

Slovenska katoliška in liberalna politika sta protimakedonstvujuščo usmeritev Stambolijskega brez zadržkov podpirali (*Jutro* je VMRO označilo za državo v državi), medtem ko o tem vprašanju v marksističnem taboru niso razpravljali. ²⁷² V tisku obeh vodilnih taborov so opozorili tudi na izjave, ki jih je podal ob obisku v Beogradu 9. in 10. novembra 1922. V poročilih o obisku ²⁷³ so poudarili njegovo zagotovilo, da se Bolgarija odreka vsem zahtevam po Makedoniji. ²⁷⁴ Stambolijski je imel Makedonijo za balkansko Irsko, Makedonce pa za »nemiren element, v katerem se pretaka slovanska, grška, turška in albanska kri. Jaz bi Makedonije niti ne hotel,« je dejal, »ker smatram, da bi bila nesreča za Bolgarijo. Ponovno naglašam, da ne mislimo na Makedonijo in nečemo bojev radi nje.« ²⁷⁵ Glede

²⁶⁶ *Slovenski narod*, 7. 8. 1921, št. 175, str. 2, Razgovor z bolgarskim ministrskim predsednikom Stambolijskim.

²⁶⁷ *Slovenski narod*, 1. 4. 1923, št. 76, str. 9, Bolgarska konstitucija v nevarnosti.

²⁶⁸ *Slovenski narod*, 25. 4. 1923, št. 95, str. 2, Sijajna zmaga zemljoradniške stranke, 8. 5. 1923, št. 105, str. 2, Telefonska in brzozjavna poročila; *Nova pravda*, 28. 4. 1923, št. 17, str. 2, Svetovni pregled; *Slovenec*, 1. 5. 1923, št. 98, str. 1, Zmaga kmetske stranke v Bolgariji; *Kmetijski list*, 3. 5. 1923, št. 28, str. 1, Velika zmaga bolgarskih kmetov.

²⁶⁹ *Jutro*, 25. 4. 1923, št. 97, str. 1, Ljubljana, 24. aprila; *Nova pravda*, 28. 4. 1923, št. 17, str. 2, Svetovni pregled; *Kmetijski list*, 3. 5. 1923, št. 28, str. 1, Velika zmaga bolgarskih kmetov; *Slovenec*, 10. 5. 1923, št. 105, str. 1, Theodor Berkes: Makedonski četaši v Bolgariji.

²⁷⁰ Todorović, *Jugoslavija i balkanske države*, str. 202, 205.

²⁷¹ *Jutro*, 13. 3. 1923, št. 60, str. 5, Politični odmevi.

²⁷² *Jutro*, 25. 4. 1923, št. 97, str. 1, Ljubljana, 24. aprila, 20. 5. 1923, št. 118, str. 1, Brezobzirna borba proti komitašem, 12. 6. 1923, št. 136, str. 1, Ljubljana, 11. junija; *Kmetijski list*, 3. 5. 1923, št. 28, str. 1, Velika zmaga bolgarskih kmetov, 24. 5. 1923, št. 31, str. 1, 2, Nauk Bolgarske, Politične vesti; *Slovenec*, 10. 5. 1923, št. 105, str. 1, Theodor Berkes: Makedonski četaši v Bolgariji, 15. 5. 1923, št. 108, str. 2, Politične vesti, 18. 5. 1923, št. 111, str. 2, Theodor Berkes: Boj bolgarske vlade proti četašem.

²⁷³ *Jutro*, 10. 11. 1922, št. 267, str. 1, Bolgarski ministrski predsednik v Beogradu, 11. 11. 1922, št. 268, str. 1, Stambolijski v avdienci pri kralju; *Slovenec*, 10. 11. 1922, št. 248, str. 3, Stambolijski v Belgradu, 11. 11. 1922, št. 249, str. 1, Stambolijski pri kralju, 14. 11. 1922, št. 251, str. 3, Politične novice.

²⁷⁴ *Jutro*, 10. 11. 1922, št. 267, str. 1, Bolgarski ministrski predsednik v Beogradu; *Slovenec*, 10. 11. 1922, št. 248, str. 3, Stambolijski v Belgradu.

²⁷⁵ *Slovenec*, 10. 11. 1922, št. 248, str. 3, Stambolijski v Belgradu.

Makedoncev, ki so bivali v Bolgariji, je obžaloval, »da Bolgarska nima kakega otoka v kolonijah, da bi tja poslala vse Macedonce; potem bi bil mir na Balkanu«. ²⁷⁶

V zvezi z zunanjo politiko Stambolijskega so liberalci spomnili na večkrat izrečeno zamisel o skupni jugoslovansko-bolgarski državi. ²⁷⁷ O njej je že leta 1922 razmišljal tudi Stambolijski. ²⁷⁸ Svoj načrt jugoslovansko-bolgarske države je ob obisku v Beogradu predstavil kralju Aleksandru. Po njegovem načrtu – naslovil ga je Ustava federativnega jugoslovanskega carstva – bi se Bolgarija in Jugoslavija združili v obliki personalne unije pod vodstvom dinastije Karađorđević. Stambolijski jo je imel za edino povsem slovansko dinastijo, ki izhaja iz ljudstva. Jugoslovansko-bolgarska država bi ob skupnem vladarju imela osrednji parlament v Beogradu ter pokrajinske parlamente v Sofiji, Zagrebu, Ljubljani, Skopju, Splitu, Novem Sadu in Cetinju. Kralj Aleksander je tedaj imel njegovo zamisel za precej megljeno in nestvarno in jo je razumel bolj kot dejanje dobre volje za medsebojno zблиžanje. Deset let kasneje pa je o Stambolijskem dejal, da je bil državnik velikih idej, ki jih ni do tedaj zastopal noben balkanski politik. ²⁷⁹ Besedilo načrta jugoslovansko-bolgarske države so po državnem udaru našli v njegovem osebнем arhivu. ²⁸⁰ O tem je pisal *Slovenec*, ki pa je trdil, da naj bi bili Slovenija in Hrvaška iz načrta Stambolijskega izključeni. ²⁸¹ Sicer so v katoliškem in liberalnem taboru verjeli, da je Stambolijski razmišljal o véliki Jugoslaviji, državi od Drave do Črnega morja. ²⁸²

V slovenskem političnem prostoru so v zunanji politiki Stambolijskega ter predvsem v njegovi odpovedi Makedoniji in prizadevanju, da na tej podlagi doseže zблиžanje z Jugoslavijo, videli enega od pomembnih vzrokov za njegov padec. Z njim se je po splošnem prepričanju vrnila »stara«, ekspanzivna, nacionalistična in germanofilska Bolgarija. ²⁸³ Priprave na državni udar, njegovo izvedbo, smrt

276 *Jutro*, 17. 2. 1923, št. 40, str. 1, Bolgarija in Jugoslavija.

277 *Nova pravda*, 28. 4. 1923, št. 17, str. 2, Svetovni pregled; *Slovenski narod*, 25. 4. 1923, št. 95, str. 2, Sijajna zmaga zemljoradniške stranke.

278 *Nova pravda*, 4. 2. 1922, št. 5, str. 2, Razgled po svetu.

279 Gligorijević, *Kralj Aleksandar Karađorđević*, str. 29, 30.

280 Prav tam, str. 29.

281 *Slovenec*, 6. 7. 1923, št. 150, str. 1, Bolgarski problem, 11. 7. 1923, št. 153, str. 3, Stambolijskijev načrt, 12. 7. 1923, št. 154, str. 3, Iz balkanskih držav.

282 *Slovenec*, 15. 6. 1923, št. 133, str. 1, Pašić – Stambolijski, 28. 6. 1923, št. 144, str. 3, Iz zunanje politike; *Kmetijski list*, 13. 6. 1923, št. 34, str. 3, Državlјanska vojna na Bolgarskem, 20. 6. 1923, št. 35, str. 1, Ob smrti Stambolijskega, 12. 12. 1923, št. 60, str. 1–2, Jole Karađžole: Volitve na Bolgarskem, 29. 12. 1923, št. 62, str. 2, Občni zbor SKS.

283 *Jutro*, 12. 6. 1923, št. 136, str. 1, Ljubljana, 11. junija, 13. 6. 1923, št. 137, str. 1, Ljubljana, 12. junija, 14. 6. 1923, št. 138, str. 1, Ljubljana, 13. junija, 16. 6. 1923, št. 140, str. 1, Ljubljana, 15. junija, 17. 6. 1923, št. 141, str. 1, Ljubljana, 16. junija; *Slovenski narod*, 12. 6. 1923, št. 132, str. 1, Ob revoluciji v Bolgariji, 13. 6. 1923, št. 133, str. 1, Prevrat v Bolgariji, 17. 6. 1923, št. 137, str. 1, Dogodki na Bolgarskem, 10. 7. 1923, št. 154, str. 1, –nik.: Politična razmotrivanja; *Slovenec*, 15. 6. 1923, št. 133, str. 1, Pašić – Stambolijski, 6. 7. 1923, št. 150, str. 1, Bolgarski problem, 20. 9. 1923, št. 212, str. 1, Notranji politični položaj v Bolgariji; *Nova pravda*, 16. 6. 1923, št. 24, str. 2, Svetovni pregled, 23. 6. 1923, 25, str. 2,

Stambolijskega ter odzive na udar doma in v tujini so na Slovenskem podrobno opisali. Predstavili so tudi razmere v Bolgariji po državnem udaru, pisali o značaju in življenjskem slogu Stambolijskega in opozorili na preganjanje njegovih privržencev po udaru.²⁸⁴ *Slovenski narod* je pred sporočilom o njegovi smrti celo naivno domneval, da je državni udar namenoma dopustil. Ko bi nato prevratnike s svojo oboroženo silo odstranil z oblasti in jih postavil na zatožno klop, bi namreč njegova daljnosežna politična akcija »definitivno razčistila podnebje v Bolgariji«. ²⁸⁵ Temu seveda ni bilo tako.

Na Slovenskem so pozorno spremljali tudi notranjo politiko Stambolijskega. Stambolijski – ta »trda glava in železna energija«, kot ga je označil sofijski dopisnik *Berliner Tageblatta* Theodor Berkes,²⁸⁶ na katerega se je *Slovenec* večkrat oprl pri

Svetovni pregled; *Kmetijski list*, 20. 6. 1923, št. 35, str. 1, Ob smrti Stambolijskega, 12. 9. 1923, št. 47, str. 4, Politične vesti, 3. 10. 1923, št. 50, str. 1, Posnemajte bolgarske bojevnike!

284 *Jutro*, 10. 6. 1923, št. 135, str. 1, Revolucija v Bolgariji, Stambolijski organizira protirevolucijo?, Jugoslavija na straži, 12. 6. 1923, št. 136, str. 1, Minister Ninčić o bolgarskem prevratu, Bolgarska revolucionarna vlada, Državljanska vojna na Bolgarskem, 14. 6. 1923, št. 138, str. 1, 2, Prvi ukrepi Jugoslavije, Stambolijski zmaguje?, Češkoslovaška solidarnost z Jugoslavijo, Madžarski in avstrijski monarhisti za bolgarsko vlado, Odmevi bolgarske revolucije, Položaj v Bolgariji, 15. 6. 1923, št. 139, str. 1, 2, Intervencija Male antante v Sofiji, Stambolijski vjet?, 16. 6. 1923, št. 140, str. 1, 2, Iz predzgodovine bolgarske revolucije, Stambolijski ubit, Naša demarša odgodena, Kako se je branil Stambolijski, 17. 6. 1923, št. 141, str. 1, 2, Kaos na Bolgarskem, Velika in Mala antanta ob prevratu, Naša vlada in bolgarski dogodki, Aleksander Stambolijski, Bolgarija po smrti Stambolijskega, 19. 6. 1923, št. 142, str. 1, 2, Bolgarska debata v skupščini, Mednarodni odnošaji nove Bolgarije, Situacija na Bolgarskem, 20. 6. 1923, št. 143, str. 1, 2, Zaključek bolgarske debate v skupščini, Po svetu, 21. 6. 1923, št. 144, str. 2, Po svetu, 3. 7. 1923, št. 153, str. 3, Resnica o smrti Stambolijskega, 8. 7. 1923, št. 158, str. 2, Proglas bolgarskih emigrantov, 17. 8. 1923, št. 191, str. 1, Trpljenje bolgarske opozicije, Obsodba ministrov kabineta Stambolijskega; *Slovenski narod*, 12. 6. 1923, št. 132, str. 1, Revolucija v Bolgariji, 13. 6. 1923, št. 133, str. 1–2, Pred novimi zapletljaji na Bolgarskem, Češkoslovaška solidarna z Jugoslavijo, Telefonska in brzojavna poročila, 14. 6. 1923, št. 134, str. 2, Demarša vlade ali intervencija balkanskih držav v Sofiji, Akcija Stambolijskega proti sofijski vladi, 15. 6. 1923, št. 135, str. 1, 2, Pred važno odločitvijo, Mala antanta in prevrat v Bolgariji, Telefonska in brzojavna poročila, 16. 6. 1923, št. 136, str. 2, Ofenziva proti Stambolijskemu, Položaj na Bolgarskem nejasen, 17. 6. 1923, št. 137, str. 2, Dogodki na Bolgarskem, 19. 6. 1923, št. 138, str. 1–2, Dogodki na Bolgarskem, Telefonska in brzojavna poročila, 20. 6. 1923, št. 139, str. 1–2, Skupščinska debata o bolgarskem prevratu, Telefonska in brzojavna poročila, 22. 6. 1923, št. 141, str. 2, Politične vesti; *Slovenec*, 13. 6. 1923, št. 131, str. 1, 2, Nervoznost v Beogradu, Sodbe o bolgarskem prevratu, Bolgarske vesti, 14. 6. 1923, št. 132, str. 1, 2, Bolgarska revolucija podpirana od Italije in Madžarske, Poročila revolucionarne bolgarske vlade, Demarša Male antante, Sodbe o bolgarskem prevratu, 15. 6. 1923, št. 133, str. 1, Bolgarski demanti, Državljanska vojna v Bolgariji, 16. 6. 1923, št. 134, str. 1–2, Stambolijski ujet in ubit, Theodor Berkes: Sofijska vojaška revolucija, Glasovi časopisja o prevratu v Bolgariji, 17. 6. 1923, št. 135, str. 1, Po bolgarskem prevratu, 19. 6. 1923, št. 136, str. 1, Debata o bolgarskih dogodkih, 24. 6. 1923, št. 141, str. 2, Politične vesti, 19. 7. 1923, št. 160, str. 2, Iz zunanje politike; *Kmetijski list*, 13. 6. 1923, št. 34, str. 3, Državljanska vojna na Bolgarskem, 20. 6. 1923, št. 35, str. 1–2, Dogodki na Bolgarskem, 4. 7. 1923, št. 37, str. 3, Raznoterosti, 1. 8. 1923, št. 41, str. 5, Raznoterosti, 22. 8. 1923, št. 44, str. 1, Da se končajo zverstva; *Naprej*, 16. 6. 1923, št. 132, str. 1, Politične vesti, 19. 6. 1923, št. 134, str. 1, Politične vesti; *Nova pravda*, 5. 7. 1923, št. 27, str. 3, Tedenske novice.

285 *Slovenski narod*, 13. 6. 1923, št. 133, str. 1, Prevrat v Bolgariji, 15. 6. 1923, št. 135, str. 1, Pred važno odločitvijo.

286 *Slovenec*, 10. 5. 1923, št. 105, str. 1, Theodor Berkes: Makedonski četaši v Bolgariji.

prikazovanju razmer v Bolgariji –, je namreč izvedel agrarno, davčno, finančno, prosvetno in druge reforme, usmerjene proti velikemu kapitalu. V katoliškem taboru so v njih videli plodovito delo na gospodarskem področju,²⁸⁷ Samostojna kmetijska stranka pa je opozorila na napredek na prosvetnem področju in pozdravila njegov zakon o splošni delovni obveznosti delazmožnih moških v korist državne skupnosti.²⁸⁸ Predvsem pa so bili samostojni kmetijci navdušeni nad kmečkim značajem njegove vladavine. Ko je Bolgarska kmetska ljudska zveza 22. aprila 1923 ponovno zmagala na parlamentarnih volitvah (to pot na podlagi njenim interesom prilagojenega volilnega zakona z absolutno večino, medtem ko je leta 1920 zmagala z relativno večino), so v njeni zmagi videli »iz življenja samega izhajajočo nujnost, da gre vlada večini. V kmetski državi – kmetska vlada.« Zmaga bolgarskih kmetov je tudi »naša zmaga,« je ob tem zapisal *Kmetijski list*, »ker nas približuje uresničenju zelene internacionale.«²⁸⁹ Kmetska stanovska vlada Stambolijskega je bila za kmetijce posledica nepravilne vlade meščanstva. Po padcu njegovega režima, ki je neizprosno izvajal svojo oblast, so ga branili s trditvijo, da »če se neenakosti ne dajo odpraviti drugače, je upravičena tudi diktatura. Notranja politika Stambolijskega ni bila torej napačna, temveč logična.«²⁹⁰

Kmečki stanovski politiki Stambolijskega pa niso bile naklonjene meščanske in delavske stranke. Socialisti so ga imeli za diktatorja, reakcionarja, a človeka z izrednimi sposobnostmi, diplomata od glave do pet.²⁹¹ Komunisti pa so mu očitali, da je hotel uvesti kmečko diktaturo tudi nad proletariatom in je zapiral privrženca bolgarske komunistične stranke.²⁹² Očitki s komunistične strani so bili utemeljeni, saj Stambolijskemu komunisti niso bili blizu. Na Slovenskem so tako v liberalnem kot v katoliškem taboru z navdušenjem poročali o njegovem zakonskem načrtu, da bi se morali komunisti v vsakem kraju – če bi jih bilo le deset – odreči svojemu premoženju in iz njega ustanoviti posebno zadrugo. V njih naj bi organizirali popolno komunistično gospodarstvo in tako dokazali pravilnost svojih nauk.²⁹³ »Skrajne ideje«, naj bi po *Slovenskem narodu* o tem dejal Stambolijski, »so kakor duševne bolezni. Zato pa te vrste bolnikov ne preganjamo in ne ubijamo. Da jih enkrat za vselej ozdravimo, smo jim omogočili

287 *Slovenec*, 1. 5. 1923, št. 98, str. 1, Zmaga kmetske stranke v Bolgariji.

288 *Kmetijski list*, 20. 6. 1923, št. 35, str. 1, Ob smrti Stambolijskega.

289 *Kmetijski list*, 3. 5. 1923, št. 28, str. 1, Velika zmaga bolgarskih kmetov.

290 *Kmetijski list*, 4. 7. 1923, št. 37, str. 1, Kmetska vlada.

291 *Naprej*, 15. 6. 1923, št. 131, str. 1, Revolucija na Bolgarskem.

292 *Glas svobode*, 21. 6. 1923, št. 10, str. 1, Bolgarski komunisti proti novemu režimu, 28. 6. 1923, št. 11, str. 2, Nauk bolgarskega prevrata za siromašne kmete.

293 *Kmetijski list*, 25. 4. 1923, št. 27, str. 3, Raznoterosti; *Slovenski narod*, 25. 4. 1923, št. 95, str. 2, Sijajna zmaga bolgarske zemljoradniške stranke, 3. 5. 1923, št. 101, str. 3, Razgled po slovanskem svetu; *Slovenec*, 16. 5. 1923, št. 109, str. 2, Iz zunanje politike.

najbolj ugoden položaj.«²⁹⁴ *Kmetijski list* pa je pristavil: komunisti niso zamisli Stambolijskega nič kaj veseli, »ker njih vrste so se kar čez noč posušile in sedaj noče biti nihče več komunist. Dajati je pač hujše, ko pa jemati. Bilo bi zelo priporočljivo, da bi tudi mi uporabili metodo Stambolijskega in komunistične slave bi bilo takoj konec. To je vse drugačno zdravilo, kakor pa zakon o zaščiti države (zakon, ki je leta 1921 v Kraljevini SHS prepovedal vsako komunistično dejavnost – op. J. P.). Zna Stambolijski, zna!«²⁹⁵ O Stambolijskem in komunističnem gibanju je pisal tudi *Slovenec*, ki je ocenil, da je le-to v Bolgariji izgubilo tla, kakor hitro je začela država gospodarsko okrevati.²⁹⁶

Kljub temu, da so na Slovenskem dobro poznali ločnico med Stambolijskim in komunističnim gibanjem, pa so mu meščanske stranke očitale skrajno levo družbeno in politično naravnost. To so najbolj poudarjali v liberalni Narodno napredni stranki (NNS).²⁹⁷ V Stambolijskem so videli levičarskega diktatorja – njegovi »hipermoderni eksperimenti na polju agrarne in socialne reforme in njegove diktatorske metode s pomočjo kmetov in v neposrednem nasprotju z vsemi ostalimi sloji, so nam bile antipatične že od samega početka«. Odobravali pa so njegovo zunanjo politiko.²⁹⁸ Po padcu Stambolijskega je NNS z zadovoljstvom ugotovila, da je konec revolucionarno navdihnjenega agrarno-političnega režima in da nastopa doba meščanskega kapitalističnega razvoja. Kmečki tribuni naj se odslej držijo srednje poti in spravljivih metod, saj je diktatura, sloneča na kmečkih ramah, sila nezanesljiva.²⁹⁹ V drugi liberalni meščanski stranki, Jugoslovanski demokratski stranki (JDS), pa so Stambolijskega po koncu njegove dobe razglasili za agrarnega boljševika.³⁰⁰ Opozorili so na nepremagljivo nasprotje med njegovo agrarno politiko ter meščanstvom in inteligenco.³⁰¹ Politika Stambolijskega je za JDS pomenila absolutno gospostvo njegove stranke in izrazito kmečko razredno politično usmeritev. »Cela vrsta zakonov socialno-gospodarske narave priča, kako je njegova trmasta glava hotela iz Bolgarije napraviti preprosto, enostavno državo kmeta, samo kmeta.«³⁰² To je bil glavni idejni očitek NNS in JDS notranji politiki Stambolijskega.

Podobno kot obe liberalni meščanski stranki je njegovo družbeno reformno dejavnost odklanjala tudi Slovenska ljudska stranka. Označila jo je za agrarno-socialistično,³⁰³ politiko kmečkega razrednega gospostva in razrednega hujska-

294 *Slovenski narod*, 3. 5. 1923, št. 101, str. 3, Razgled po slovanskem svetu.

295 *Kmetijski list*, 25. 4. 1923, št. 27, str. 3, Raznoterosti.

296 *Slovenec*, 1. 5. 1923, št. 98, str. 1, Zmaga kmetske stranke v Bolgariji.

297 *Slovenski narod*, 27. 5. 1923, št. 120, str. 9, Gospodarska politika Stambolijskega, 22. 11. 1923, št. 267, str. 1, Bolgarske volitve.

298 *Slovenski narod*, 19. 8. 1923, št. 188, str. 1, Koncentracija naprednih sil v Bolgariji.

299 *Slovenski narod*, 19. 6. 1923, št. 138, str. 1, Dogodki na Bolgarskem.

300 *Jutro*, 20. 6. 1923, št. 143, str. 1, Ljubljana, 19. junija.

301 *Jutro*, 12. 6. 1923, št. 136, str. 1, Ljubljana, 11. junija.

302 *Jutro*, 16. 6. 1923, št. 140, str. 1, Ljubljana, 15. junija.

303 *Slovenec*, 16. 6. 1923, št. 134, str. 1, Brez moči.

štva.³⁰⁴ Njegova družbena naravnost z izjemo Samostojne kmetijske stranke na Slovenskem ni imela podpore. Precej naklonjenosti pa je užival zaradi svojega protikomunističnega stališča.

Tako kot drugje so tudi na Slovenskem pisali o močni osebnosti Stambolijskega, njegovi silni energiji in odločnem izvajanju družbenih in političnih zamisli. S tem so povezovali tudi vprašanje značaja njegove vladavine. Po večinskem prepričanju je bila nedemokratična, to je partitokratska, diktatorska, demagoška in koruptivna.³⁰⁵ Za Samostojno kmetijsko stranko pa je bil Stambolijski poštenjak, »ki mora biti vrhu tega silen, odločen in brezobziren«. Njegova vlada je pokazala, »da so vsi naši nauki resnični in pravilni«. ³⁰⁶ Po državnem udaru, ko so na Slovenskem zapisali večino kritičnih besed o vladavini Stambolijskega, mu je zaradi njegovega protimakedonstvujuščega stališča in prevratnih razmer v Bolgariji politično vrnitev želela le Narodno socialistična stranka.³⁰⁷ V Samostojni kmetijski stranki pa so se na njegov politični padec in smrt odzvali zelo čustveno. *Kmetijski list* je ob njegovi smrti zapisal: »Mrtev je Stambolijski – toda umrla ni kmetska misel. Smrt Stambolijskega je žrtev za njeno zmago, kakor je bila smrt Kristusa potrebna za zmago krščanstva.«³⁰⁸

V pogledih, ki so jih na Slovenskem oblikovali o Aleksandru Stambolijskem, se je značilno odslikavala takratna idejna, družbena in politična razdeljenost v slovenski družbi. Stambolijski je s svojo zaostreno, a nekomunistično družbeno reformno politiko, ki je dajala primat kmečkemu stanu, v slovenskih socialnogospodarskih in idejnopolitičnih presojah obveljal za nesprejemljivo ali vsaj sporno osebnost. Takega niso videli le njegovi kmečki ideologiji sorodni samostojni kmetijci, drugi pa so njegovo notranjo politiko, vsak iz svojih programskih in političnih izhodišč, negativno ocenili. V obravnavi njegove zunanje politike so mu bili naklonjeni predvsem zaradi njegovega ravnanja na področju jugoslovansko-bolgarskih odnosov. Aleksander Stambolijski je v slovenskem zanimanju za Bolgarijo v času med svetovnima vojnama zasedel eno od najbolj opaznih mest, k čemur je pripomogel tudi krvavi konec njegove vladavine, ki ni prizanesel njegovemu življenju. Kljub svojski politiki, ki je opredelila njegovo delovanje in vzbudila nemalo pozornosti v slovenski javnosti, pa poglobljanje vanjo na Slovenskem ni pomenilo neke izjeme, saj so se ob Bolgariji ustavljali skozi ves čas Kraljevine SHS/Jugoslavije.

304 *Slovenec*, 12. 7. 1923, št. 154, str. 2, Težavni položaj Cankova.

305 *Jutro*, 22. 9. 1922, št. 225, str. 1, Ljubljana, 21. septembra, 25. 4. 1923, št. 97, str. 1, Ljubljana, 24. aprila, 15. 6. 1923, št. 139, str. 1, Ljubljana, 14. junija; *Naprej*, 15. 6. 1923, št. 131, str. 1, Revolucija na Bolgarskem; *Slovenec*, 19. 6. 1923, št. 136, str. 1, Theodor Berkes: Ob revoluciji v Bolgariji, 12. 7. 1923, št. 154, str. 2, Težavni položaj Cankova; *Slovenski narod*, 22. 6. 1923, št. 141, str. 1, Aktualen primer; *Nova pravda*, 23. 6. 1923, št. 25, str. 2, Svetovni pregled; *Glas svobode*, 28. 6. 1923, št. 11, str. 2, Nauk bolgarskega prevrata za siromašne kmete.

306 *Kmetijski list*, 24. 5. 1923, št. 31, str. 1, Nauk Bolgarske.

307 *Nova pravda*, 16. 6. 1923, št. 24, str. 2, Svetovni pregled.

308 *Kmetijski list*, 20. 6. 1923, št. 35, str. 1, Ob smrti Stambolijskega.

DODATEK

BOLGARSKA PRILOGA SLOVENCA 24. JANUARJA 1937

V Bolgarski prilogi *Slovenca Šumi Marica* so reprezentativni predstavniki bolgarskega političnega, diplomatskega, gospodarskega, znanstvenega, kulturnega in cerkvenega življenja predstavili bolgarsko zgodovino in tedanji trenutek bolgarske države ter spregovorili o dotedanjih bolgarsko-jugoslovanskih odnosih. *Slovenec* je predstavil tudi svoje pisanje iz leta 1877 o bolgarski vstaji med rusko-turško vojno in odlomke iz bolgarskega leposlovja. To dejanje enega od tedanjih vodilnih slovenskih političnih glasil je bilo pomemben prispevek k spoznavanju slovenskega človeka z Bolgarijo in bolgarskim narodom v času med svetovnima vojnama.

V Bolgarski prilogi *Slovenca* so sodelovali predsednik bolgarske vlade dr. Georgi Kjoseivanov, ki je pozdravil zamisel časopisa, da posveti posebno prilogo Bolgariji.³⁰⁹ Sofijski župan ing. Ivan Ivanov je v prispevku *Sofija – prestolnica Bolgarov* predstavil zgodovino Sofije, njeno tedanjo podobo in življenjski utrip,³¹⁰ profesor mednarodnega prava dr. G. P. Genov je v prispevku *Slovanska Bolgarija* razčlenil mednarodni položaj Bolgarije,³¹¹ neimenovani Slovenec, ki je živel v Bolgariji, pa je napisal prispevek *Katolicizem v Bolgariji*.³¹² Nekdanji pravosodni minister dr. Džidrov je v prispevku *Pota Bolgarije* predstavil bolgarski zgodovinski razvoj od rusko-turške vojne 1877–1878 do 1934,³¹³ nekdanji bolgarski poslanik v Jugoslaviji Dino Kazasov je v prispevku *Vas in mesto* pisal o bolgarski notranji politiki po prvi svetovni vojni,³¹⁴ neimenovani avtor je prispeval zapis *Bolgarski jezik*,³¹⁵ sofijski metropolit Štefan je v prispevku *Slovansko bratstvo* poudaril pomen slovanske vzajemnosti,³¹⁶ v Bolgariji živeči Slovenec F. L. je v prispevku *Misli Slovenca, ki živi med Bolgari*, poudaril potrebo po jugoslovansko-bolgarskem zbližanju,³¹⁷ Vitan Georgjev pa je v prispevku *Bolgarsko združništvo* predstavil njegov razvoj.³¹⁸ Nekdanji predsednik bolgarske vlade prof. dr. Aleksander Cankov se je v prispevku *O prijateljstvu med Bolgarijo in Jugoslavijo* ustavil ob liku vodilnega slovenskega politika v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev/Jugoslaviji dr. Antonu Korošču in vprašanju bolgarsko-jugoslovanskega

309 *Slovenec*, 24. 1. 1937, št. 19a, str. 9, Šumi Marica: bolgarska priloga »Slovenca«.

310 Prav tam.

311 Prav tam.

312 Prav tam, str. 10.

313 Prav tam.

314 Prav tam.

315 Prav tam.

316 Prav tam, str. 11.

317 Prav tam.

318 Prav tam.

zbližanja,³¹⁹ ravnatelj bolgarskega tiskovnega urada N. V. Balabanov je v prispevku *Bolgarski tisk* orisal razvoj bolgarskega dnevnega časnikarstva,³²⁰ rektor Univerze v Sofiji prof. dr. Stevan Savoj Bobčev je predstavil svoje poglede na jugoslovansko-bolgarsko prijateljstvo,³²¹ dr. D. Kovačevski je v prispevku *Planinstvo v Bolgariji* spregovoril o njegovem razvoju pred prvo svetovno vojno in po njej,³²² slovenski pisatelj, urednik in prevajalec Mirko Javornik pa je v prispevku *Spomin na Bagrjano* opisal druženje s pesnico Jelisaveto Bagrjan.³²³ Nekdanji minister Mihajl Madžarov je v prispevku *Bolgarsko-jugoslovanska pogodba* razmišljal o pomenu te pogodbe,³²⁴ Ivan Stojanov je v prispevku *Razvoj Bolgarije v novem času* pisal o glavnih značilnosti bolgarske zgodovine od začetka 19. stoletja dalje,³²⁵ Andrej Spilkov je v prispevku *Poljedelstvo v Bolgariji* pisal o njegovi preusmeritvi v pridobivanje trgovskih in industrijskih rastlin,³²⁶ dr. G. V. Sarailiev je v prispevku *Za gospodarsko zблиžanje* razčlenil bolgarsko-jugoslovansko trgovsko izmenjavo v letih 1933–1935,³²⁷ Ljubomir Sarafov je v prispevku *Zunanja trgovina Bolgarije* prikazal bolgarsko trgovsko izmenjavo z evropskimi državami v letih 1934–1935,³²⁸ nekdanji predsednik bolgarske vlade Kimov Georgijev pa je pozdravil jugoslovansko-bolgarsko prijateljsko pogodbo.³²⁹ Sledil je prispevek *Slovenci in bolgarsko osvobojenje*, v katerem je bilo predstavljeno pisanje *Slovenca* o bolgarski vstaji leta 1877,³³⁰ za njim pa so bili objavljeni prispevki dr. N. Či-eva (v zapisu *Bolgarska mladina* je predstavil njene politične usmeritve in društveno dejavnost),³³¹ ing. arh. Kozarova (v zapisu *O prvem bolgarskem tovarnarju* je očrtal življenje in delo utemeljitelja bolgarske industrije Dobri Železkova)³³² in Asena Balkanskega (v zapisu *Smeri bolgarske glasbe* je opozoril na skladatelje Hristoffa, Atanasoffa, Vladigerova, Stajnoffa in Lipkova).³³³ V Bolgarski prilogi so objavili tudi besedila književnikov Jelisavete Bagrjane, Damjana Kalfova in Jordana Jovkova.³³⁴ Priloga je bila bogato ilustrirana. Objavili so fotografije večine njenih bolgarskih avtorjev ter fotografijo

319 Prav tam, str. 12.

320 Prav tam.

321 Prav tam.

322 Prav tam.

323 Prav tam, str. 13.

324 Prav tam.

325 Prav tam.

326 Prav tam, str. 14.

327 Prav tam.

328 Prav tam.

329 Prav tam.

330 Prav tam, str. 15.

331 Prav tam, str. 16.

332 Prav tam.

333 Prav tam.

334 Prav tam, str. 12, 13, 15.

bolgarskega kraljevskega para Borisa III. Koburškega in kraljice Ivane s hčerko princeso Marijo Luizo, fotografije Sofije (spomenika carju Osvoboditelju, trga sv. Nedelje, notranjščine cerkve sv. Jožefa, mošeje),³³⁵ fotografijo mednarodne katoliške bolnišnice v Plovdivu, ki jo je zgradila Slovenka s. Danijela Jaklevič,³³⁶ fotografije iz življenja in dela na bolgarskem podeželju,³³⁷ fotografije rilskega samostana, zimske pokrajine na Rilski planini, Varne, donavskega pristanišča Vidin in vrha Musala³³⁸ ter fotografije dekliške narodne noše iz okolice Plevne in narodne noše iz okolice Varne.³³⁹

Glede na vsebinsko strukturo Bolgarske priloge *Slovenca* in njeno slikovno opremljenost lahko rečemo, da je lepo predstavila Bolgarijo in njene ljudi. Posnetek priloge je objavljen na naslednjih straneh.

335 Prav tam, str. 9, 13.

336 Prav tam, str. 10.

337 Prav tam, str. 11, 14, 16.

338 Prav tam, str. 12, 13.

339 Prav tam, str. 16.

Min. preds. Kjuseivanov:

Posravljam lepo zamisel «Slovenca», da povzeti posebno številko Bolgariji. Takine pobude so zelo koristne za medsebojno spoznavanje obeh narodov in važen ter potreben predpogoj za njihovo zблиžanje in prijateljstvo med njima, zlasti iz, kadar gre za dva bratska naroda, med katerima so v preteklosti žal obstajali nesporazumi.

O sedanjih odnosih med Bolgarijo in Jugoslavijo nimam nitiesar dodati temu, kar sem imel v zadnjem času priložnost ne samo enkrat povdariti pred zastopniki jugoslovanskega tiska. Vendar pa rad poudarim, da so ti odnosi zelo dobri in da se od njih vladarjev odobrena politika zblizanja uspešno razvija v dahu medsebojnega razumevanja in sodelovanja. Skupne z mojim stališ in dobrim prijateljem, vašim odličnim državnikom ministrom predsednikom G. dr. Stojadinovičem smem izjaviti, da medsebojni odnosi še nikdar niso bili tako dobri in tako prijateljski, kakor danes. V dno duše sem prepričan, da hode tako srečni odnosi med obeh bratrima državama zelo veliko doprinesti tudi k utrditvi mira na Balkanu.

Dr. G. Kjuseivanov.

Ing. Ivan Ivanov, župan Solije:

Solija - prestolnica Bolgarov

Solija je eno najstarejših mest na Balkanskem polotoku. Mesto je ustanovilo trakijsko plemo Sordici, ki so se tu naselili še pred Kristusovim rojstvom. Rimljani so imenovali mesto «Sordica», pomenje po rimskim cesarjem Trajanom (98-118. let) «Ulpia Serdica». Mesto se je hitro razvijalo, ker leži na križišču potov v Makedonijo in proti Jadranskemu obrežju in veče a carigradske ceste Azije a Evropo in Donavskim obočjem. Ze za časa Trajanev so odprli v mestu tople mineralne vrelce, katere so uporabili za mineralna kopališča, ki v obdobjih obliki še danes obstojajo. Tako se je Solija mogla videti kot mesto ljubo vsem zgodovinskim preobračtem več kot 2000 let.

bolgarske države, tenoče tudi dubovno središče vseh Bolgarov. Solija ima danes popolnoma levo modernizirano evropskega mesta.

Solija je središče znanstvene misli v Bolgariji. Ima dve vseučiliški — državno a 7 fakultetani, in svobodno visoučilišče, dve akademiji — glasbeno in umetniško. Ima bogato narodno in obširno knjižnico. Velikega pomena so naravoslovni inštituti Nj. Vel. carja Borisa:

1. zoološki vrt s 3000 bolgarskimi in eksotičnimi živalmi.

2. naravoslovni muzej s bogatimi zbirkami in materiali.

3. botanični vrt s topilni gredami za tropično rastline in alpskimi vrta za zbiranje redke bolgarske rastline, ki so jih osebo zbrali Nj. car Ferdinand in njegova dva sinova po bolgarskih planinah.

V Soliji so še razni muzeji, arheološki, etnografski muzej slv. Vasov, Vojni muzej, Narodni muzej a dr.

Solija je tudi središče izvozne in avosne trgovine, središče industrije, ker ima vse potrebne pogoje: obilno električno energijo, vodo, v bližini je prumogovni rudnik Pernik a dr.

Solija je središče kredita v Bolgariji. Glavne banke imajo svoje lastne trasne zbirališčne palače. V Soliji je zbrano 45% vseh bolgarskih denarnih drahtov.

Solija je sedaj največje železniško križišče v Jugoslaviji in Grško, bo postala največje železniško vozlo na Balkanu sploh.

Središče mesta je moderno tlaobano, a kanalizacija in vodovodno. Ima najmodernije opremljene elektrarne centralne, dobro urejen tramvaj, lepše parke. Sedaj je uvedena tudi moderna avto-busna služba. Šport se izvaja moderno, v mestu je nekaj športnih parkov a modernim stadionom za nekoliko desetstisočev ljudi. Solija ima najmodernije opremljeno gasilsko postojevajo. Veliki risti vodovod in moderna glavnica predvajajo dvojne najvišjih oblikah tehničnih postelji na Balkanu.

V predmestjih im sdišajo Baška kopališča.

Zemljepisni položaj je zelo ugoden za turizem, a katerega priljubljenosti. Im klimatno pogoji in udobni moderni hoteli, ki zadovoljuje vsakega Evropejca.

V središču mesta se nahaja mineralno kopališče v velikim parkom. Mineralna voda je svežena in vsebuje sodin in karbonat. Voda je bistva, brez duha in prijetna za pitje. Temperatura je 42,5 C, vrede diaje 630 litrov v minuti, je radioaktivna 50 in ima 1000 zdravilnih soli. Tri sanatorij kopališča je zvozdovzdravilni inštitute, prvi na Balkanu.

Solija - zdravilišče

Tudi okolica Solije ima mnoge zdravilnih vrelcov. Najvažnije in najzgodovinskeje kopališče je Bankja, 17,5 km od Solije v redno železnico in avtoobusno avosno. Knjazovo 8 km in Diva kapeel 5 km Gorja Banja 8 km in Pančarevo 18 km, ki so vsa zvezana na železnico, tramvajsko ali avtoobusno.

Po balkanski in evropski vojni se je solijsko prebivalstvo znatno povečalo, ker so prišli v Solijo tisoči beguncev, iz katere je morala preživeti krbe država in mesto. Tedajni hudi stanovanjski krizi omogoča priselovalci, da se je ugradilo po-zneje veliko zadržalnih velikih domov. Menda se nobeno mesto v pol stoletja ni tako razraslo: in tako napredovalo kot Solija.

G. P. Genov, prof. mednar. prava: Slovanska Bolgarija

Z največjim veseljem sem se odzval ljubosnivemu vabilu bratrskega lista «Slovenca», da povem nekaj o mednarodnem položaju Bolgarije.

Z velikimi žrtvami velikega ruskega naroda utvarjena bolgarska država je oku-sila grenokot političnega življenja že v nori svoje osvobodilne. San štetska Bolgarija je bila razkosana. Anglja se je hula, na bo nova slovanska Bolgarija postala evrode bližnje ruske države. Vahodna politika je dosegla na berlinskem kongresu, da tebe mega knezevine Bolgarije po grebenu Stare Planine, Trakija, ki je bila ponorizhe krvave bolgarske troječa, strahne in obsevanu junažne (1878), je ostala zunaj mek knezevine Bolgarije. Avstrija, ki je po berlinskem kongresu naselila dve slovanski pokrajini, Banjo in Hercegovino, ljubosumno brani varčarško dolino za sebe, da bi mogla nekoga dne doseči Solan.

V 18. stoletju ustanovljene slabe države so lahko postale prvorokke bojev med velikimi silami. Nili ena balkanska država ni mogla voditi samostojno in stalne znanje politike. Ljubosumnost in aspiracije velikih sil vzbujajo spore med balkanskimi narodi.

Tako stalno vmešanje velikih sil v notranje razmere balkanskih držav je preprečilo njihovo medsebojno razumevanje in je vzdrževalo sovražno stanje med njimi.

V svetlji žalostni balkanski zgodovini je sarna ena svetla stran: To je sklenitev balkanske zveze v letu 1912. Balkanska zveza je dala edino upanje na osvojenju pedarnikanih križarških slovanskih narodov na Balkanu. In v tem položaju je ona svoj izpolnila svojega naloga, toda silna v svoji borbi a sovražnikom, je pokazala veliko slabost na diplomatskem polju. Ni se mogla otresti zunanjih vplivov. Konec teh staložih je bil zapleten a vojno med razvozniki v letu 1913, ki je pomenila tudi konec balkanske zveze.

Razpad balkanske zveze je postal izvor velikih nesreč za narode na polotoku, najprejnekot žalo od teh jemanstvi izpiti bolgarski narodi.

Danes, po tolikih nesrečah, more in mora dati politično smer Bolgarije samo mirujočih in želja po dobrih odnosih a vsemi svetovi.

Nj. Vel. kraljica Joana, Princesa Marija Luiza, Nj. Vel. kralj Boris III.

Razen svov, ki večjeje Bolgarije a balkanskimi narodi, je bolgarski narod povezan tudi z veliko slovansko družino. Zveza med slovanskimi narodi je potrebna radi njihovih lastnih interesov. V odnosih med velikimi in sorodnimi narodi je vedno precej življenosti, kar pa ni dovolj za trajno takih zvez. Mednarodna politika stoni na realnih dejstvih in zahteva realnih odnosov. Na podobni tenaji se morajo postaviti tudi medsebojni odnosi med slovanskimi narodi.

Poslednja leta morenno prizastili vidno zblizanje in pomirjenje med Bolgarijo in Jugoslavijo. To je dober začetek, ki ga je treba podpreti. Občni in solidarni interesi Bolgarije in Jugoslavije zas k temu silijo, in samo ob sebi je urejevo, da se pri tem da pravico in dostojanstvo vsakemu narodu.

Atila tudi Soliji ni priznanost ter jo je oropal in požgal. Novi slovanski narodi so mesto imenovali šbredne (po njegovih legi stedi Balkanskega polotoka), Bizantinci pa «Serdica». Ima sSolije izvira in časa Turkov (1386), ki so mesto imenovali po cerkvi sv. Solije.

Solija leži 350 m nad morsko gladino, v planinskem pasu a zmerno in prijetno klimo. Solijsko polje je zelo plodovito ter ima mnoge mineralnih vrelcov. Blizu mesta se vznigajo visoko nad njim planina «Viholac», proti severu Stara planina in cela vrsta drugih nižjih planin. Vrhovo bodo v bližnji bodočnosti preurodili v narodni park in bo lahko dostopna vsem ljubiteljem prirode.

V Soliji je zbrana vsa kulturna in materialna med bolgarskega naroda; ona je sin svaro stree

Solija: Spomenik carja Osvoboditelja, trg Sv. Nedelije in mošče, zadnje znamenje stoletne turške oblasti

Stefan, soliški metropolit

Misli Slovence, ki živi med Bolgari

V dobi, ko so bili odnosi med Bolgarijo in Jugoslavijo še zelo napiči, ko se počaka bombe po območjih mestih in vseh sem prišel 6. marca 1930 v Solifjo, predstojnik Bolgarije. ...

Deževalo je. Z radoznostjo smo me opazovali carinski stražniki. Toda ko sem jim razložil, da sem Slovenec, mi priključajo naznanjevalce ...

Potem sem tudi po širokih planjavah Bolgarije. Družil sem se z omlinim narodom, ki v potu svojega obraza v večni borbi z naravnimi sili obdeluje svojo ljubljeno domovino ...

Razgovarjal sem se po delcih a starini bolgarskih kmetih, ki so se odedeli iz carovskih bolgarskih bojev. ...

Po državni revoluciji 19. maja 1934. leta je bila od tedanje vlade g. Kimov Georgieva razpisana revolucionarna macedonska organizacija (VMRO), a tem je bil storjen prvi korak za resno zблиžanje Jugoslavije in Bolgarije.

Sedaj ni več rešev ovir izkorenjenemu zблиžanju. Bolgarski ministri predsednik g. Kisevicanov in ministri predstojnik g. Stojadinovic sta stara prijatelja.

Slovenska posest si je utrla pot v Bolgarijo, ko je Glasbena Matica goslovila po bolgarskih mekih. Delegacije in kongresi so skoraj tudi pripomogli k zблиžanju med slovensko in bolgarsko svetlo stebro obih držav je kmet, torej temu stane naj bo v prvi vrsti dana naloga, da muveče silke v namen medsebojnega spoznavanja. ...

Prejčana sem, da bomo zблиžanje hitro dosegli, kadar se bo iz vsake kmetke kože fal klis: Skrajni čas je za pokoljenost, ta kar nas je die dodelavilo, da posebno naše spere in da si ustvarimo zdrava srca vseh slovenskih narodov. ...

Stelan, soliški metropolit: Slovansko bratstvo

Velik svetovni dogodek bi bil, če bi slovanski narodi, ki so do 19. stoletja govorili in skupaj ...

Dovolj je tega! Zatorej Slovani vseh delov, zlasti si v V. skupnosti in Slovane. Mi smo Yam mnogo bliže pa jeziku in po žegah, kakor vsi drugi narodi, ki im obdajajo. ...

Vitan Georgiev: Bolgarsko zadružništvo

Poljedelstvo in njegove panoge so osnova narodnega gospodarstva v Bolgariji. Dovolj je, ako naravnemu, da so 73 odstotkov vsega preveljavljajo ...

V tem smislu poznajo bolgarskega kmeta moramo iskati v največji meri poljedelstvo in gozdarstvo ...

Torej z ene strani osvobodilo osterkega

da bi bili imperijalisti, bošemo priti do zdrave demokracije, ki bo nam Slovane pustila, da se nikoli več ne bo posevilo v zgodovini Evrope, da bi narodi tepali druge narode. ...

Drežniki izraza tega svetkega dejstva je manifest bolgarsko-jugoslovanskega zблиžanja, ki sta ga ledali dve cerkvi-stari, jugoslovanska in bolgarska pravoslavna cerkev ...

Vi prihajate iz Ljubljane. Vi mi priganete vedri in tverati slovenski dalj. Bodite blagosloveni! Mi se čutimo tako blizu vas, dati nas lozijo ...

Dva tobakarja

Ziviljenje bolgarskega kmeta. Železni plug nikakor ne more izpodrinuti lesenega drevesa, ki ga je bolgarski kmet vajen že stoletja. Slika v kotu: Delo v rudniku Popov Doi

Preds. min. sveta dr. G. Kisevicanov

stva so hitro preleteli v vsestransko kmetko gospodarstvo zadružništvo a nalogo, da varuje njegovo in srednjega posestnika pri prodaji njihovih proizvodov, da imi pomagaj pri nabavi osnovnih potrebščin.

Danes, ko kmetsko zadružništvo obsega v svojih organizacijskih in gospodarskih dejavnostih skoraj vse proizvajajoče kmetstvo ljudstvo v državi, je že izredno velikih pomena za narodno gospodarstvo.

Spričo svojih velikih nalog in v večki konkurenca z zasebnimi kapitalističnimi podjetji, je tudi bolgarsko kmetsko zadružništvo že v svojih prvih letih, da je na vsak način potrebno, da se zdrži in eno, mogoče zadružno centralo, ki naj veči vse glavnice.

Ze leta 1927 je bil storjen začetek take centralne: najprej pod imenom Glavna, pomenje Centralna, a od leta 1934 se splošna zveza Bolgarskih zemljedeljskih združenj.

Splnosa zveza Bolgarskih zemljedeljskih združenj je združila tokom svojega 30 letnega obstoja 1250 kmetijskih združenj in imajo skupaj med 300.000 članov (v letu 1935 znaša število vseh zemljedeljskih združenj v Bolgariji 1000).

Tu je treba tudi omeniti, da je ena važnejših dob v razvoju splošne svetne zadružne organizacije, ustanovitve pokrajinskih združenj in sindikatov, ki so področni deli splošnih združenj in imajo v sebi vse vrste proizvodov, ročnih del, lesnate, železne, kmetijske, tekstilne, papirne in druge.

S pomočjo Bolgarske kmetijske in kooperativne banke kreditira dane splošna zveza bolgarskih zemljedeljskih združenj svojim združenjem v njihovem vsestranskem kreditnem, trgovsko-gospodarskem in kulturnem prosvetnem delovanju, Zdrušnje poljedeljske zadruge v eno množico in materialno zastopstvo.

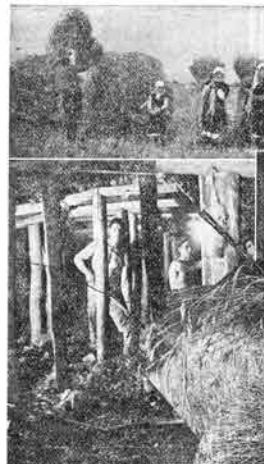
Za dostojno svojega glavnega namena vodil Splnosa zveza bolgarskih zemljedeljskih združenj — splošna prodaja: poljskih pridelkov v zrnih (ržna žita, žito itd.), žveče jajc, danja in mleka, mlečnih in mesnih proizvodov, ročnih del, olja, lovnih, semen, od sončnice in drugih, ter splošno vseh vrst: materiala za kovanje, lojalno blago, poljedeljske stroje in druge kmetijske proizvode, ki so potrebni kmetom pri njihovem gospodarstvu.

V svojem trgovsko-gospodarskem delovanju skrbi Splnosa zveza bolgarskih zemljedeljskih združenj za nastanek in za uspešno trg. Naloga je, da imajo vsa splošna združenja v letu 1935 je imela zveza skupaj s svojimi pokrajinskimi zvezami in sindikati 1.530.000.000 levov premeta.

Danes je Splnosa zveza bolgarskih zemljedeljskih združenj ena največjih in ovnikov vse vrste poljskih pridelkov tistih zrodila, jajc, soja in setevjave.

S svojim kulturnim in socialnim delovanjem je ona izrednega pomena za življenje bolgarskega kmeta in doluje za izboljšanje njegovih socialnih, gospodarskih in kulturnih namier.

Po svojem vsestranskem trgovsko-gospodarskem, socialnem in kulturno-prosvetnem delovanju je Splnosa zveza bolgarskih zemljedeljskih združenj z vsemi svojimi organizacijami najmočnejša socialna in gospodarska organizacija v Bolgariji.

Bolgarska mladina

Sofija, v januarju 1937.

Kakor po vseh državah, ki so izšle ponizane iz svetovne vojne in jih poleg gospodarske stiske tare tudi socialna, tako se tudi v Bolgariji mladi na vsa znamenjerna giblje in išče svojega prostora v življenju. Kajti mladina hoče živeti. Toga ji ne smejo zameriti Mladina je moč, mladina je bodočnost Mladina je viana idealov. Toda če govorimo o bolgarski, moramo reči, da je živčevala mnogo svojih idealov in doli stariji rod, češ da je odgovoren za naravno katastrofo, ki jo mladina potonila v zaskrbljeno negotovost in v dejansko revščino. Kateri izmed mladik, ki zapuščajo gimnazije in visoke šole, danes ve, ali bo našel dela in kriha, kajti dimes ni vredno nišar več, če je kdo le tako nadarjen, se tako pridol in tako detavet. Razume se, da se mladina, ki je bila tako prepričana sama sebi, tako rvečo izdala in živčevala, krčevilo brani. Ona hoče iztržiti težavni obroč, ki jo od vseh strani ovira ter se hoče prepričati, ki bi jo gmal srečni nasproti ker pa ne najde nič, kar bi jo moglo zadovoljiti, so jo ocepila samo na materičnosti, je zapustila ideale in se odala samo stvarnosti, gibanju, moči in akciji.

Ni čudno, če naša sodobna mladina toliko ljubi šport. Šport, lazati telesno moč, to jo večje

Na političnem področju se naša mladina ne zanima več za stare stranke. Ni ga mladega Bolgarca, ki bi se pripadal recimo liberalni ali demokratski ali radikalni stranki. Mladina, ki sledi fašističnim idealom, bodisi italjanskim ali nemškimi, je obrvana v naslednjih skupinah: »Študentski, vdirajo na fronto, »Lazjepe, ki zopet nosijo razna zgodovinska imena, kot »Čar Simeonec ali »Tan Moricaj ali »Tan Krumic itd. Legionarji kar na slepo in brez lastne presoje sledijo Hitlerjevemu gibanju. Druge zopet vodi profesor Čankov. Semkaj spadajo predvsem mladi, ki tihajajo iz boljših uradniških družin. Čarkovisti in legionarji so desno krilo bolgarske mladine.

V sredini imamo združenje bolgarske mladine »Paiseye, dijasko društvo »Bristavot, ki se je začelo širiti na skrajni desnici, a se vedno bolj približuje širokim narodnim podeželskim plastem ter se je prilagodilo tudi dejanskim življenjskim razmeram bolgarskega ljudstva.

Nekoliko bolj proti levi so mladinska društva, ki stojijo še pod vplivom Stambulskijevih idej ter se delijo v dve skupini, v skupino kmetičke stranke »Pfadnet in v skupino, ki jo vodi Ožev. Popolnoma na levi pa so številne anarhistično-komunistične organizacije ter marksisti v strogem pomenu besede. Sredina in levica nasto-

epolin bolezni in alkoholu. Je zelo močna skupina in je svetovno znana na levem krilu bolgarske mladine.

Na koncu je treba poudariti, da so združenja kmetičke mladine vedno bila in so še za dim tečajne obilnije med Bolgarijo in Jugoslavijo, med tem ko so čankovisti in legionarji v tem pogledu precej rezervirani. Trenutno lahko rečemo, da je

skoraj vsa mladina za Stambulskijevu zamisel, ki sta jo urenila car Boris in kralj Aleksander in ki je buda vedno posvečena v bratstvo takih dr. Stojadinovič in Kjurjevanov, a lahko se zgodi, da bi nezadovoljni mladi iz inozemstva, ki jim govori doli naše mladine slepo sledijo, to miselost lahko motili, kar bi bilo le v škodo našim narodom in v korist tujini.

Dr. N. Či-čev.

Ob vodnjaku v vasi Ustovo pod Rodopi

Ing. arh. Kozarov: O prvem bolgarskem tovarnarju

Duh preveč gospodarskega revolucionarja pa je ostal ter veje nad njegovimi učenci — sedanjimi skromnimi bolgarskimi industrijarji, ki so si vsaki za sprimer svojega patrona — Dobri Zelenkov »fabrikantizirali.

Asen Balkanski:

Smeri bolgarske glasse

Prvi koraki mladih bolgarskih skladateljcev po osebovodni izpod turškega jarma (prej vsam glasbenih učiteljev in velikih kapelnikov) — Zatojci je v njihova skladateljstva nekakšna mešanica raznih stiliy bogos idej. Ogromno kosovstvo narodnega duha, ki je polnočeno ostal od prednikov in

v katerem je izraženo življenje Bolgarin in psihologija bolgarskega naroda, skrajni nič ni valil bolgarske glasbene tvorca, ne zaradi pomanjka patriotizma in ljubezni do bolgarske zemlje, ampak zaradi neznanja in slabe priprave. — Njemu so bili bolj vabljivi pojavi glasbenega duha izven meje bolgarskega življenja, ker je on od njih izrad znanje in se tudi vzgajal. Toda šas ni zamislil pripravljati bolgarskim skladateljem, da je na sveta bolj drago in zaželjeno tu, kar se rodi na domnihi bolgarski gram in kar bo kasneje znanaj in sposobnost bolgarskega življenja. In zatojci vidimo v naprednem času, da sta se nasledila Dobri Hristof in mojster Ananof (prvi v pesmi, drugi v operni proizvodnji) postavila na drugo pot kakor pa je bila izjehona od mitologija časa in sta, ako ne drugemu, pokazala gorje Zelenkov, da bi vplivla v ustrelitve glasbene delo pedolotano narodno pesem. Od druge strani pa je v tem razvijeno zelo vplivna ruska kultura, ki je mnogo prirougonala, da se je bolgarski skladatelj proukali in začel oblikovati narodno glasbo. Določni skladatelj od »Potokoc« so vabidna amuljio skoraj vsih bolgarskih skladateljcev danšnjega časa in njih eden se ne more izogniti temu težkemu problemu, zlasti pod vplivom moderne glasse in deli Françoise Šebeskerce. V Bolgariji se je živatno načelo razpajajati o posebnostih in prelopih sestavnih narodni pesni — o njem posebnosti ritma, o melodiji linij a prastariim elementih, o čudni zgradbi njim muzikalne fraze in o potroji, da iz tega vzleže nova uporniška bolgarska glasba. In v skladnih današnjih bolgarskih skladateljcev (P. Vlatigerov, P. Stojanof A. Lipkov. i. dr.) to stronejajo hite jasno v cel.

Iz okolice Kjustendila izražajo veliko izbornega sudja

Iz okolice Perasiče ob trgatvi (plemenito namizno grozdje — »Hafus - Alyc)

V kotti: pekovski vajence pri svojem delu

pala skupno, kadar koli je treba kaj ukreniti proti fašizmu. Trenutno ssemno reči, da ima sredina mladina in svojih rešak ter dejansko tudi volji nacionalno združenje bolgarske mladine.

Poleg tega imamo še društva kmetičke mladine, ki razvijajo svoje delovanje na vsaki. Ona ledijo predvsem dvigniti življenjsko raven bolgarskega kmetca, ga navdušiti za ustanavljanje združiv in ga tudi sicer vztrajno strokovno izobražiti. Tudi šbriavice posega na le področje in izdaja v ta namen stajajo in celo vplivno revijo »Naria e Politika«, ki izhaja vsaki teden. Čudeniti je treba še združenje »Mlada Bolgarija«, ki spata v sredini mladanpin in izdaja zelo vplivno list »Džec Jutrij.

Ker se bolgarska mladina, kot smo rekli, navdušuje za šport in za turizem, je »Zvezci bolgarske športne in turistične mladine« kaj lahko, da razvija zelo plodovito delovanje, v moški, iz temelje in lepot tako pisane in tako močgolovite bolgarske narave.

»Zvezca prijateljskeboze mladine« hije trdo hreb proti njihovim slom človeštva, proti vojni

mного bolj, kot literatura. Kot umetnost ali življenje, ki so se jim vsajali mudi rodovi v prepričljivi razdobjih. Takrat, da, so se mladina navduševala za ideale liberalne Rusije in demokratske Francije. Današnja mladina ne več tako. Danes se navdušuje za rečco Meskvo, za fašistični Rim, za hitlerjevski Berlin a svojo pokovno vero, a ključkastim krilem, a uniformami, disciplino itd.

Za tako imenovano nacionalistično bolgarsko mladino je bila vojna strahotna preokupacija, ki jo je povsem demoralizirala zato, ker je bila izgubljena vojna, izgubljena pa zaradi tega, ker je bila krivca zablota. Toda ta mladina je danes prepričana, da bo bodoča vojna rešiti lepšega in vselej, da bo prinesla zmagoštavo, ker jo bodo vodilo mlade generacije in jo bodo tudi dobile. — Le tako, si domišljajo sestajanja mladina, bo izbrisan trpljenjje prošila det.

Da, tako mladi in tako delo nacionalistična mladina. Kajti mladine vedno manjka roži sad i klučnik, ki so zaklani starostni. Tudi tega mladini ne smejo zameriti. Kaj pa so stariji rodovi in vselej storili, da bi mladim olajšali vstop v življenje in dosegli upravičenih šelja po življenju in veselju!

Dečliška narodna noša iz okolice Plevac

Nardna noša iz okolice Varne